

Протестанти не повністю використали можливості, які їм надав указ Президента

Розповідає Віктор Балух, декан філософсько-теологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України. 2017 року він виступив співавтором книги *“Реформаційні ідеї на українських землях XVI-XVII ст. (100 протестантських діячів)”*.

Яке ваше ставлення до реформації України і чи взагалі вона відбувалася?

Сьогодні кажуть так, що ті країни, які є протестантські, то це успішні країни, це якраз і є країни Євросоюзу, тому що там релігійний рух зміг поєднатися із соціальним рухом. І тому, це була не тільки боротьба проти католицької церкви, а це і соціально-культурний рух, який з одного боку привів церкву до демократизації, де власне Лютер висловився, що людина сама може спілкуватися з Богом і молитися. Але, що важливо, протестант побачив таку цікаву річ, як важливість праці, і власне ще, соціолог Вендерс сказав, що на базі протестантської етики були в свій час створені підвалини капіталізму. Те, що сьогодні є в Європі, саме започаткував ранній протестантизм, а ми говоримо і про швейцарський протестантизм і про німецький. Все це дало рух протестантизму. Після цього вже почали розвиватися пізні течії, такі як баптисти, п'ятдесятники.

Чому ми святкували 500-річчя реформації в Україні?

Зрозуміло, що коли мова йде про майбутнє, то дуже важливо звернутися до минулого, щоб побачити, які процеси відбувалися, що було позитивним, а що було неготовим і тому Указ Президента України дав сильний поштовх для переоцінення минулого, а саме, як отой протестантизм, покладаючись на етику та моральні

засади зміг поєднати віру і діяльність, та зміг зробити центральною ту діяльність, яка може змінювати суспільство, країну та державу, беручи позитивні уроки з минулого.

Сьогодні ми, на жаль, маємо не таку успішну економіку та маємо проблеми з моральними цінностями. І тому, сьогодні потрібно подумати, які процеси варто запуснути і яким чином церква змогла б формувати такі уявлення, мотиви, які змогли б покращувати саму країну. Тому я думаю, що, власне, була зроблена ставка на це.

Але, як показує аналіз, в усіх великих містах були проведені різноманітні конференції, засідання за круглим столом, де аналізувався історичний досвід. Тому, дуже важливе запитання, що Україна може взяти з цього історичного досвіду?

Чи були проведені Вами якісь конференції на тему Реформації?

Так, ми проводили дві конференції, де ми говорили про те, що наскільки часто церкви сьогодні беруть участь у житті суспільства, наскільки вони адаптуються під суспільство та співпрацюють. І ось, одна з цих конференцій, яка проходила рік тому, приймала у конференції учасників і від адвентистів, і від п'ятдесятників, і від баптистів. Вони поділилися своїм досвідом і показали, як вони працюють на сході України, як допомагають у відновленні інфраструктури, а також, як допомагають Збройним силам України та інше. Цю конференцію ми проводили у два етапи. Перший етап проводився в університеті на базі Чернівецької обласної державної адміністрації, другий етап ми проводили на базі церкви адвентистів сьомого дня, де власне були представники всіх релігійних деномінацій.

Як ви думаєте, протестанти зробили все зі своєї сторони у період відзначення 500-річчя Реформації?

Я думаю, це власне моя думка, що протестанти не змогли використати повністю всі ті можливості, які їм надав Президент. З їхньої сторони було недостатньо проведено заходів, не у всіх регіонах був діалог між науковцями та

релігійними групами, не змогли якісь свої пропозиції запропонувати тому ж Парламенту, тому ж уряду. Я думаю, що ця можливість з підписанням указу Президента могла би бути більш успішна, але як кажуть що є, те є.

Чи можна сказати, що освіта у такому світлі, як ми її бачимо, це заслуга протестантів в Європі і на теренах України зокрема?

До цього питання можна підходити по-різному. Якщо зануритися в історію, то протестанти під час цієї Реформації змогли використати ці матеріальні ресурси і побудувати ряд освітніх закладів. Якщо порівняти Європу з Радянським Союзом, то релігія в Європі вписалася в загальний соціальний простір і вона існує там так, що немає запитань, чи вірити у Бога чи ні, тому що це є важливим для кожної людини. У нас із цим складніше, тому що довгий час у нас була атеїзація і ці залишки цієї свідомості ще працюють і мабуть ще кілька десятиліть будуть працювати. Ми мислимо тими категоріями, які були закладені в нашу підсвідомість. Тому, як показує аналіз, ми не змогли релігію вписати в освітню систему.

У нас у школах і можливо в деяких університетах викладається християнська етика, яке ваше ставлення до цього?

Я проти цього курсу, тому що він заангажований і ми, наприклад, говоримо про те, що у нас є повна свобода совісті та рівність. Але яка ж рівність, коли викладається християнська етика. Також, я переглядав програми курсу і вони є слабенькі і недосконалі. Тому, я вважаю, що школа повинна давати знання, а моральні цінності повинна формувати сім'я. Я прибічник того, що в школах потрібно читати релігійну етику, де викладається і мусульманське віровчення, і буддійське, щоб можна було побачити прекрасне у всіх релігіях світу. Також давати ті ж самі заповіді, але не тільки християнські, але й мусульманські та інших релігій.

Чого нам не вистачає в освіті?

Наша проблема в тому, що ми завжди копіюємо. То одне

скопювали, то інше. На жаль, не має нормального аналізу, синтезу. До прикладу, є якісь закордонні здобутки і є наші, то чому б не об'єднати і не дати дитині якісні знання. Ось сьогодні, ми обрали такий вектор і говоримо, що йдемо в Європу, а Європа, у свою чергу, це певні стандарти, це певні цінності. З цього випливає запитання: як можна йти в Європу з пострадянською свідомістю та мисленням? Тому, як показує життя, моральність залишається на рівні теорії, а на практиці вона відсутня. Таким чином, нашій освіті потрібно більше практики, чого в свою чергу і не вистачає.

Що ви скажете на завершення стосовно того, як протестантські церкви працюють в Україні?

Варто зазначити, що доволі добре працюють протестантські церкви, саме те, що я бачу, мене приємно дивує. Адвентисти віддали гарний офіс під школу, п'ятдесятники мріють створити університет. Це люди, які дійсно працюють. Тому, як висновок, хочу сказати, що Україні є куди рости і є з кого брати приклад.

Роман Шевчук, Олексій Мурга, бакалавранти богослов'я